

פרחי שושנים - תוכנית לימוד השולחן ערוך ©

איסור והיתר חלק ב' הלכות בשר בחלב שיעור 2

נושא השיעור: בשר בחלב מדרבנן

תוכן השיעור:

1. שו"ע סי' פ"ז סעי' ג' .
2. עופות וחלב שהתבשלו ביחד .
3. הגמ' בחולין דף קי"ג .
4. חלב ודגים .
5. מראית העין .
6. שאלות לחזרה .
7. שאלות למעשה על השיעור הנלמד .

© 'פרחי שושנים'

אין להשתמש או לצלם חלקים משיעור זה לשום מטרה ללא רשות מפורשת מהמו"ל
- 'פרחי שושנים - תוכנית לימוד השולחן ערוך'

העובר על כך עובר באיסור גזל על פי כל דין, וח"ו לתלמידי חכמים לעשותו.

רשות השימוש היא אישית בלבד ולצורך לימודי הקורס ולחזרה ושינון וכל שימוש אחר טעון בקשת הרשות !

פרחי שושנים רחוב בית וגן 99 ירושלים - טלפון לשאלות על השיעורים 029920755

In usa 164 Village Path, Lakewood NJ 732-730 3344 fax 1-877.Pirchei (732-367 8168)

כתובתינו באינטרנט: www.shemayisrael.com

בשר בחלב מדרבנן

עופות וחלב שהתבשלו ביחד

ג אינו נוהג אלא בבשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה (ג) אבל בשר טהורה בחלב טמאה או בשר טמאה בחלב טהורה (ב) מותרים בבישול ובהנאה.

ד ובשר חיה² ועוף אפילו בחלב טהורה מותר בבישול ובהנאה ואף באכילה אינו אסור אלא מדרבנן (ג) (ה) אבל דגים וחגבים אין בהם איסור אפילו מדרבנן :

ה ג " ה ו) ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף הואיל ואינו רק מדרבנן³ אבל בשר בהמה יש להניח אצל החלב שקדים משום מראית העין⁴ (ד) כמו שנתבאר לעיל סי' ס"ו לענין דם (ד"ע) :

מתני': בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה - אסור לבשל ואסור בהנאה. בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה, בשר בהמה בחלב בהמה טהורה - מותר לבשל ומותר בהנאה. ר' עקיבא אומר חיה ועוף אינם מן התורה, שנאמר 'לא תבשל גדי בחלב אמו' ג' פעמים, פרט לחיה ולעוף ולבהמה טמאה. ר' יוסי הגלילי אומר נאמר 'לא תאכלו כל נבלה' ונאמר 'לא תבשל גדי בחלב אמו' - את שאסור משום נבילה - אסור לבשל בחלב,

חולין דף קי"ג ע"א

2 פי' חיות שאינם מביתות כגון איל, צבי וכו'.

3 ולכן בישול חלב שקדים ועוף יהיה רחוק בשתי דרגות מאיסור דאורייתא : א. חלב ועוף אסורים רק משום חשש שיבואו לבשל בשר בהמה בחלב ולא יבדילו. ב. חלב שקדים ועוף אסורים משום חשש שיבואו לבשל חלב עם עוף. דבר זה נקרא גזירה לגזירה.

4 מראית העין. דין שנאמר לגבי אוכל או התנהגות מסוימת, שמבחינה ההלכתית הם מותרים, אך לא תמיד אחרים הרואים את המעשה מבחינים שהוא מותר. לדוגמא, אדם השותה כוס מדם דגים שהוא מותר ע"פ דיני התורה, אך הרואה אותו שותה מכוס זו עלול לחשוב שהוא דם פרה. ולכן, כדי למנוע טעות זו שיבואו להתיר את האסור, גזרו שאסור לשתות דם דגים אלא א"כ יש קשקשי דגים ליד הכוס. וכך בנידון כאן, הצריכו להניח שקדים על יד חלב השקדים והבשר, כדי שידעו שזה חלב שקדים.

פרחי שושנים-תוכנית לימוד השולחן ערוך בשר בחלב שיעור 2 | סי' פ"ז סעי' ג' – ד'

עוף שאסור משום נבלה יכול יהא אסור לבשל בחלב, ת"ל 'בחלב אמו' - יצא עוף שאין לו חלב אם.

ישנן שלשה מחלוקות אפשריות בין רבי עקיבא לרבי יוסי הגלילי:

1. רבי עקיבא סובר שבשר חיה בחלב אסור רק מדרבנן, משום שהתורה דיברה רק לגבי בהמה. ורבי יוסי הגלילי סובר שבשר חיה בחלב אסור מדאורייתא משום שגם חיה יש לה חלב וכל שיש לו חלב אסרה תורה בלא תבשל גדי וכו'.
2. רבי עקיבא סובר שעוף בחלב אסור רק מדרבנן, ורבי יוסי הגלילי סובר שעוף בחלב מותר מדרבנן.⁵
3. רבי עקיבא סובר שבשר בהמה טמאה מותר לבשלו ביחד עם חלב מדאורייתא, ורבי יוסי הגלילי סובר שבשר בהמה טמאה בחלב אסורים מדאורייתא, משום שאף בהמה טמאה יש לה חלב.⁶

הטור ורוב הראשונים פוסקים כרבי עקיבא . אמנם הב"ח כתב להחמיר לכתחילה כדעת תוס' ולחשוש לזה שאיסורו מדאורייתא. והש"ך כתב שהתוספות מדבר רק לגבי הדין שלא לאכול גבינה אחר בשר עוף ומטעם שנכתב לקמן בריש סי' פ"ט.

הש"ך והט"ז מציינים שדעת הב"ח היא, שבשר טמא (חיה) או עוף עם חלב_טהור, או להפך בשר טהור עם חלב טמא שהתבשלו ביחד, מלבד האיסור של אינו כשר לאכילה יש בו ג"כ איסור בשר בחלב. הנפקא מינה תהיה שהם ייקראו חתיכה דאיסורא והבשר יקבל דין של נבילה.⁷ ולכן, לדעת הב"ח, אם בשר טהור התבשל עם חלב טמא והתערובת נפלה לתוך קערה נוספת של מאכל פרווה, כדי להתירו צריך שיהא שישים⁸ כנגד החתיכה של הבשר והחלב שבקערה השניה. אבל דעת הש"ך והט"ז, שהמחבר סובר, שצריך שישים רק כנגד החלב הטמא, ולא כנגד הבשר.

נפק"מ נוספת שהביאו הש"ך והט"ז, שע"פ דעת הב"ח אם בחתיכה של בשר שראוי להתכבד בה,⁹ נבלע חלב טמא, הבשר אינו בטל אפי' "באלף". (את המונח הזה נלמד

שו"ע סעי' ג'

5 הברטנורא בפי' המשניות.

6 תפארת ישראל (על המשניות).

7 פירוש הדברים, שאנו מתייחסים אל ההיתר כאילו שהוא האיסור עצמו.

8 כשיש שישים בהיתר כנגד האיסור, האיסור נהפך להיתר בגודלו ובטעמו. עי' סי' צ"ח.

9 ראוי להגישה לאורחים, ובמקום כזה אינו רוצה שיחול דין של ביטול, והמאכל אסור מדרבנן.

פרחי שושנים-תוכנית לימוד השולחן ערוך בשר בחלב שיעור 2 | סי' פ"ז סעי' ג' - ד'

לקמן סעי' ק"א). הש"ך והט"ז סוברים, שלדעת המחבר, החלב הטמא נחשב לאיסור בלוע¹⁰, ולכן כל מה שצריך לעשות כדי להתיר את המאכל, הוא רק שישים כנגד החלב האסור ולא כנגד תערובת החלב והבשר.

חלב ודגים

כתב המחבר:

אבל דגים וחגבים שנתבשלו עם חלב אינו אסור אפי' מזרבנן :

בין בשר לדגים חובה ליטול ידיו משום דקשה לדבר אחר ותמירא סכנתא מאיסורא¹¹. המשנה ברורה הביא שאע"פ שמנהגינו שאין צריך לרחוץ את הידיים בין דגים לבשר, מ"מ צריך לשתות ביניהם כדי לנקות את הפה.

המחבר באורח חיים
סי' קע"ג ס"ק ב'

אנחנו רואים מזה, שסכנה לאכול בשר ודגים ביחד. הש"ך כאן (בס"ק ה') הביא את דברי הבית יוסף שסכנה לאכול אפי' דגים שהתבשלו עם חלב.

אמנם, הש"ך (ס"ק ה') והט"ז (ס"ק ג') כתבו שהוא טעות הספרים, והם מתירים לאכול דגים וחלב שנתבשלו ביחד.

הפתחי תשובה מביא את הפרי מגדים שסובר שסכנה לבשל דגים וחלב ביחד, אבל לא דגים וגבינה או דגים וחמאה. והוא פסק למעשה, שאפשר לבשל דגים וחלב ביחד, שמכיוון שכך הוא המנהג היום, לא חוששים לסכנה, ושומר פתאים וכו'.

הלכה למעשה

שאלתי רבנים איך לנהוג בדיון זה, והשיבו לי שמספיק להחמיר שלא לבשל חלב ודגים, אבל דגים בחמאה או דגים בגבינה מותר לכתחילה.

10 כשנבלע במאכל היתר דבר איסור, זה לא ימנע מהמאכל להישאר כשר.

11 פירוש הדברים, שמאכל מורעל אינו בטל בשישים, משא"כ איסור שיש בו דין ביטול בשישים.

מראית העין

(בהערה ארבע לעיל הגדרנו את ענין מראית העין).

כ ת ב ה ר מ " א :

הג"ה ו ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף הואיל ואינו רק מדרבנן, אבל בשר בהמה יש להניח אצל החלב שקדים משום מראית העין (ד) כמו שנתבאר לעיל סי' ס"ו לענין דם (ד"ע).

התורת חטאת¹² אומר שהמקור להלכה זו הוא הרש"ל, שלמד את הדין הזה מהדין של דם דגים שנתנו בכוס כדי לשתות. בנדון שם נאמר, שצריך להניח קשקשי דגים ע"י הכוס כדי שהרואה לא יבוא לידי טעות להתיר לשתות דם של בהמה. אמנם, הרש"ל המשיך עוד והוסיף להחמיר, שגם כשמבשלים עוף עם חלב שקדים, צריך להניח ליד החלב קצת שקדים.

בנדון הראשון, לגבי דם דגים נחלק התורת חטאת על הרש"ל, שהטעם שצריך קשקשי דגים הוא בכדי שלא יבוא אדם ויטעה ויעבור על איסור דאורייתא.

ובנדון השני, לגבי עוף בחלב נחלק התורת חטאת על הרש"ל משום שאנו דנים לגבי איסור דרבנן. התורת חטאת סבר שלא צריך לחשוש כאן מפני מראית העין משום שכאן הוא שתי דרגות מתחת איסור דאורייתא (כמו שצוין לעיל הערה 3).

הט"ז סובר, שאדם שיש לו שקדים, שלכתחילה, הוא צריך להניח אותם ליד החלב, מפני שכל מה שאפשר לתקן מתקנינו. אבל אם אין לו אפשרות למצוא שקדים ולהניחם ליד החלב, מותר לו לאכול עוף שהתבשל בחלב שקדים, והוא מתיר אפי' בבשר בהמה שהתבשל עם חלב שקדים.

הש"ך סובר כדעת הרש"ל, וכתב שלפעמים אפי' במקרים של איסור דרבנן אנו חוששים משום מראית העין. לפי זה אסור לאדם לאכול עוף עם חלב שקדים אם הוא יושב עם אנשים אא"כ הוא מניח שקדים ליד החלב, אבל אם הוא יושב בחדרי חדרים, מותר, משום שלא גזרו מראית העין בחדרי חדרים אלא באיסורים דאורייתא, אבל לא באיסורים דרבנן (תוס' בכתובות דף ס' ע"א ד"ה ממעכן).

12 ספר זה כתבו הרמ"א לפני שכתב את הגהותיו על השולחן ערוך.

פרחי שושנים-תוכנית לימוד השולחן ערוך בשר בחלב שיעור 2 | סי' פ"ז סעי' ג' – ד'

הילקוט יוסף פוסק כדעת הט"ז, שמאחר שהיום מצוי שיש חלב שקדים, ושאר מיני חלב פרווה, א"כ לא יבואו לומר שזה חלב בהמה ביתר וודאות מאשר שהוא חלב שקדים. אבל אם יש לו אפשרות להניח שקדים, חייב להניחם ליד החלב.

שאלות לחזרה

1. מהי המחלוקת בין רבי עקיבא לרבי יוסי הגלילי במשנה שהובאה לעיל ?
 2. מהי המח' בין המחבר והב"ח לגבי איסור בשר בחלב, אם הבשר או החלב הם טמאים ?
 3. מהם שתי החומרות של הב"ח ?
 4. מדוע אנו אוכלים ושותים בין אכילת דגים לאכילת בשר ?
 5. האם זה מסוכן לאכול דגים וחלב שנתבשלו ביחד ?
 6. האם יש דין של מראית העין בבישול חלב שקדים ועוף ביחד? באר.
-

שאלות על השיעורים

שאלה :

מדוע נוהגים להגיש גלידה "פרווה" לאחר ארוחה בשרית ללא שאנו עושים היכר שהגלידה היא פרווה ולא חלבית? האם זה לא יראה שאנו אוכלים מאכל חלבי לאחר ארוחה בשרית?

תשובה :

אין צריך לעשות היכר משום שידוע לכל שהמנהג הוא להגיש גלידת פרווה לאחר ארוחה בשרית ולא יבואו משום כך לידי טעות.

שאלה :

בנוגע לתנור חשמלי, האם האיסור לבשל בשר וחלב ביחד הוא רק בבישול ע"ג האש או שהוא כולל גם בישול ע"י חשמל?

תשובה :

הילקוט יוסף מביא מחלוקת בשאלה זו האם יקרא בישול ע"י חשמל דרך בישולו או שזה יקרא מבשל "ע"י חמה" וזה אינו דרך בישול. ההסתעפות מהשאלה הזו היא גדולה מאוד. אם נאמר ששימוש בחשמל נקרא בישול ע"י חמה ולכן אינו דרך בישול א"כ היום במטבחים שמופעלים בחשמל לא נבוא לעולם לידי בישול בשר וחלב. אבל למעשה כתב הילקוט יוסף שבישול ע"י חשמל יקרא דרך בישולו לגבי דיני בשר וחלב וכן לגבי דיני שבת.

שאלה :

האם בישול במיקרוגל יקרא דרך בישולו משום שהיום זו צורה נפוצה של בישול?

תשובה :

הילקוט יוסף אומר שאפי' אם נקרא לבישול במיקרוגל דרך בישול מ"מ זה לא ייחשב לבישול. זה יהיה יותר דומה לטיגון או לבישול ע"י חמי טבריה.

שאלה :

האם מותר לעבוד במסעדה [McDonalds] שמבשלים בה בשר בחלב (לאינם יהודים)?

תשובה :

לא. כי הבשר שמתבשל שם הוא בשר בהמה טהורה (בדרך כלל) וכשאסרה התורה לאכול בשר בחלב היא אסרה ג"כ לבשלו וזה ממש איסור דאורייתא.

פרחי שושנים-תוכנית לימוד השולחן ערוך בשר בחלב שיעור 2 | סי' פ"ז סעי' ג' – ד'

שאלה :

האם מותר לבשל ולהגיש גבינה עם נקניק לאינו יהודי אם הנקניק עשוי מעוף ?

תשובה :

לדעת "הפמ"ג בשפתי דעת" (סי' פ"ז ס"ק ב') אסור אף לבשל עוף בחלב מדרבנן משום מראית העין. אבל הערוך השולחן (ט') נחלק על הפרי מגדים ושאל על המקור לאסור דבר שהוא נגד כל מה שהתירו בדורות שלפנינו, (עי"ש לשונו), והוא כתב שללא ספק כל בשר בחלב שאסור לאכול מדרבנן מותר לבשלו. אולם למעשה נחלקו ודנו בזה בנושאי כלים וצריך להחמיר לכתחילה.

שאלה :

האם מותר לזרוק ביחד בשר וחלב לאותה שקית אשפה ?

תשובה:

זה תלוי, אם למשל נשפך שמן בשרי חם על חתיכה של פיצה שמונחת באשפה זה יצור שאלה לאלו הסוברים שעירוי נקרא בישול. מבחינות אחרות לא תהיה שאלה האם מותר לזרוק בשר וחלב לאותה שקית אשפה.

שאלה :

מאחר שלמדנו שכבד עשוי מדם ולכן אינו נקרא בשר. האם יש דין של בשר בחלב לכבד שיבושל יחד עם חלב ?

תשובה:

המהר"ם שיף אומר שכבד הוא עשוי מדם ולכן אתה יכול להתייחס לזה לקולא אם הוא יבושל עם חלב. אבל לכתחילה זה אינו טענה מספיק חזקה כדי לסמוך ע"ז להיתר לבשל כבד עם חלב.

המחבר¹³ אומר (בשם הרמב"ם) שלבשל דם וחלב ביחד אינו נקרא בישול בשר בחלב. ואם באמת כבד היה מותר, המחבר היה צריך להביא חידוש גדול יותר: שבישול כבד עם חלב אינו נקרא בשר בחלב. ועוד, שבטור ובשולחן ערוך לא הוזכר דין זה מעולם, ולכן ניתן להניח שכבד נקרא בשר¹⁴.

שאלה:

האם יש איסור של בשר בחלב גם אם הוא ניתן ע"י אינפוזיה ?

13 סי' פ"ז סעי' ג'.

14 ילקוט יוסף .

פרחי שושנים-תוכנית לימוד השולחן ערוך בשר בחלב שיעור 2 | סי' פ"ז סעי' ג' – ד'

תשובה :

איסור בשר בחלב נאסר אפי' במקום שאין בו הנאה. אבל במקרה זה אין כאן איסור אכילה, משום שהבשר לא עובר דרך הגרון, ועוד, שהאוכל לא עובר אפי' דרך מערכת העיכול. הילקוט יוסף התיר לכן להאכיל בשר בחלב ע"י אינפוזיה.

שאלה :

האם מותר לתת בשר בחלב לחית הפקר ?

תשובה :

אסור להניח בשר בחלב אפי' לפני חיה עזובה¹⁵.

¹⁵ תורת חטאת סי' פ"ה ס"ק ג', הילקוט יוסף אומר שהסיבה היא שגם לבעלי החיים נאסר ליהנות מאיסור בשר בחלב.